

BİLİM KÜLTÜR VE EĞİTİM

Haydi sahipsiz köpekler barınağa!

Dr. Öğr. Üyesi Defne Türker Demir

Yalnızca 31 Mart Yerel Yönetim Seçimlerinin öncesinde, İstanbul'a dair iktidar partisi adayının vadelerinde görmedik onları. Şehir nüfusunun daha heterojen bölgelerinde başarılı belediyeçilik örnekleri dile getirilirken de uzun uzadıya bahsedildi. Boyalı basın son yıllarda canavarlaştırdı. Dış politika, iç borç, enflasyon gibi konular rafa kalktıkça, veryansın edildi kent yaşamın bu kadim sakinlerine. Sosyal medya ikiye, üçe değil, pek çok parçaya bölündü tartışmalarda. Keza tanınan bir isim veya bir çocuk söz konusu olduğunda, magazin basını da üşüştü konuya. Sözümüz İstanbul'un paryaları, sahipsizleri, istenmeyenleri, evsizleri, sokak köpekleri hakkında.

Sokak köpekleri kimin?

Oysa bu coğrafya özelinde, insanların hep köpeklere iç içe yaşadığını savunmak olası. Kent tarihi alanında yakın dönemde yapılan araştırmalar da bu savı destekler nitelikte. Prof. Dr. **Metin Hülagü**, 2021 yılında yayımladığı 4 ciltlik kitap serisinde, Osmanlı döneminde İstanbul özelinde şehir tarihi ve sokak köpekleri arasındaki girift ilişkiyi konu alıyor. Bu kapsamlı araştırmadan aklımda yer eden bir anekdot, Osmanlı ve Bizans kaynakları arasında cereyan eden; "bu sokak köpekleri sizin" "hayır, sizin" "sizindir, sizin" "peki bu sokak köpekleri kimin?" şeklinde özetlenebilecek bir atışma. En kısa biçimiyle, Osmanlı kaynaklarına göre ordu şehre vardığında İstanbul'un sokak köpekleri yerli yerinde, sokaklardaymış. Bizans kaynakları ise köpeklerin Osmanlı ordusuyla şehre geldiğini savunmuş, bu istenmeyenler özelinde topu diğer istenmeyenlere atarak.

Sahipsizler

Demem o ki sokak hayvanları varlar, buradalar, 15. yüzyılda da, 21. yüzyılda da. Ve ne yazık ki karıştıklar yine hayvanlar üzerinden üretiliyor, gerek o, gerekse bu çağda. Bugün bir bölümümüz inanç özelinde temelden reddediyor köpekleri mundar tanımlamasıyla, oysa hayvan sevmez diye bildiğimiz koyu dindar Orta Doğulular, alışık olmadıkları bu sokak sakinleriyle bolca fotoğraf çekiyorlar. İstanbul'un köpek nüfusu ile ilgili yakın zamanda bir belgesel de vizyonda kendine yer buldu, her ne kadar gerekli ilgiyi görememiş olsa da. İstanbul sokaklarını mesken tutmuş 3 sokak köpeği özelinde evsizlik sorununa yoğunlaşan 2020 Eliza-

beth Lo yapımı *Stray (Sahipsiz)* doğrusu izlenmesi zor bir iş. Sokak köpeklerinin görüş açısını canlandıran hareketli kamera ve zemine çok yakın alçak çekimler, hali hazırda sindirilmesi zor içeriğin seyrini de zorlu hale getiriyor.

Stray (Sahipsiz) belgeselinin de vurguladığı gibi, sokak köpeklerinin hayatı son kertede zor. Bu çerçevede barınaklara iktidarın önerisi doğrultusunda bir seçenek olarak bakmayı düşünsek? Barınaklara iyisi mi hiç bakmayalım. Malumunuz, barınaklarda olanlar ile ölenlerden kimi zaman basın yoluyla bilgimiz oluyor. Şiddetin bu kerte çirkin örneklerini bir kenara bırakıp, en iyi niyetimizle yaklaş-

tiğimizda bile durum başa çıkılabili gibi değil. Herhangi bir canlı nüfusunu daracak bir alana yığmak, ölümcül hastalıkların hızla yayılması ve popülasyonda çok büyük kayıplara yol açar, söz konusu alanlar tutun ki veteriner kontrolünde olsun. Kısacası barınak asla ve kat'a çözüm değil. Aktivistlerinin ifade ettikleri gibi, barınaklar ölüm kampları. Sokak köpekleri için planlanmakta olan, 20. yüzyıl başında gerçekleşen ve Sivri Adanın isminin Hayırsız Ada olarak

Elizabeth Lo yapımı *Stray (Sahipsiz)* belgeselinin tanıtım afişi. Bir sahipsiz, bir sahipli ve her ikisine de mekan olan İstanbul'un Ortantalist silueti.

değişmesine sebep olan köpek katliamını hatıra getirse de, bu çok acı olayı asla tekrarlanmaması dileği ile paranteze alıp, sözü yeni yasalara getirmek istiyorum.

Çiçleme zorunluluğu, sahiplendirmenin Tarım, Hayvancılık ve Orman Bakanlığı nezdinde yapılması kuralı, fahiş veteriner ve besleme masraflarının yanı sıra, 2021'de bir diğer yasayla da köpek türleri "ırk"lara ayrıldı. 18. yüzyıl Batı biliminin Öjenik yaklaşımını söylemde taklit eden bir durum söz konusu. Öjenik kuram, "ırk"ların birbirleri ile çiftleşerek doğurgan bireyler meydana

getiremeyeceğini savunurken, bu çerçevede en sık verilen örnek, at ve eşekten üretilen katırın kısır olmasıdır. Oysa ki 20.

yüzyılın ilk yarısı, önce Öjenik yaklaşımın insanlara uygulandığı kitlesel katliamlara, ardından da bu sahte-bilimsel duruşun çürütülmesine tanıklık etti. Günümüze dönecek olursak, ülkemizde kimi köpek "ırk"ları önce "yasaklı", sonrasında "tehlikeli" statüsüne alınıp, öngörülen bitmek bilmez bürokratik güçlükler sonunda, planlananın tam tersi bir durum çıktı ortaya. Hasbelkader bu tür köpeklere sahip olanlar, getirilen fahiş para cezalarının korkusuyla köpeklerini sokaklara saldılar. "Tehlikeliler" bugün hiç olmadıkları kadar sokaktalar. Kimi köpek türlerinin bu süreçte katil olduğu algısı da çoktan yerleşti toplumsal belleğe, tetikleyen insan olduğu münferit vakaların sürekli tekrarıyla.

Bazı insanlar neden tepkili?

Şehrin sokakları da tehlikeli, hayvanları taşraya, otoban kenarlarına, dağa, taşta, ormana atanlar öyleyse doğru yapıyor demeyin sakın. Taşrada hayvana bakışı bir başka yazıya bırakıp bu yazıyı sonlandıralım. Ama yüzyıllardır semtinin bekçisi köpeklere yöneltilen tepkileri son derece subjektif bir yaklaşım olsa da, sınıf açısından değerlendirmek istiyorum, çünkü 19. yüzyıl başında İstanbul'u mesken tutan köpeklerin beslenmesi için hayvan yalı dağıtan/satan mançacılar görevlendirilirken, bugün aynı hayvanlara gösterilen tepkiyi anlamlandırmak kolay değil.

Halkımız kente ne denli yabancı ise, o oranda sokaktaki köpeklere tepkili. Adeta köpek karşısında çılgın atarak, kedi görünce masaya tırmanarak "ben bunlara yabancıyım, şu hayatta hiç hayvana maruz kalmadım" mesajı verilmeye çabalıyor dolaylı yoldan belki de istemsizce. Öte yanda hepimizin bildiği, bugün İstanbul'a dolmuş 16 küsur milyonun büyük çoğunluğunun ilk kuşak şehirli olduğu, ve ebeveynleri değilse, bir kuşak öncellerinin taşrada hayvanları ile yan yana barındığı gerçeği. Sanki aşırı tepkilerle yadsınmaya uğraşılan sokak köpeğinde beden bulmuş tüm bir taşralılık kültürü. Ne kadar kentli görünmek ister ve ne oranda kente yabancılığımızı saklamaya çabalarsak, o kadar yüksek sesle feryat ediyoruz "köpekler barınağa!"

Herhangi bir canlı nüfusunu daracak bir alana yığmak, ölümcül hastalıkların hızla yayılması ve popülasyonda çok büyük kayıplara yol açar, söz konusu alanlar tutun ki veteriner kontrolünde olsun. Kısacası barınak asla ve kat'a çözüm değil. Aktivistlerinin ifade ettikleri gibi, barınaklar ölüm kampları.

